

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocijalno glasilo.

Štev. 49.

V Ljubljani, v soboto 5. decembra 1903.

Letnik VIII.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoldne. — Naročnina je za vse leto 8 K, za četrt leta 2 K. Vsaka številka stane 14 vin. — Dopisi pošiljajo se uredništvu „Slovenskega Lista“ — Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo: rokopisi se ne vračajo. — Naročnina, reklamacije in oznanila se pošiljajo upravništvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravništvo sta v Ljubljani Stari trg št. 19. Uradne ure od 9 do 12 ure dop. — Oznanila se računajo po navadni ceni.

Ljudski tabori na Hrvaškem.

Iz Hrvatskega.

Na Hrvaškem se je razvil v zadnjem času prav živ politični pokret.

Narodni tabori se sklicujejo neprenehoma ne samo po večjih mestih nego tudi po vaseh. Hrvatski narod se zdi ta pokret jako zanima ter dohaja na skupščine prav številno.

Na nekih skupščinah je bilo zbranega naroda tisoč. Veselo znamenje je pa posebno to, da se je ta pokret pokazal celo v takih mestih, katera so smatrali Mažaroni za svoje nepremagljive trdnjave.

Z mladimi rodoljubi so se zedinili zdaj tudi stari borivci za svobodo svojega naroda.

Kot govorniki nastopajo večidel odlični domoljubi dotičnega kraja, prav pogostoma pa tudi iz Zagreba.

Vsi govorniki govore v imenu hrvatske stranke prava, a do zdaj so privrženci stranke čistih samo v eni skupščini delali zgago, sicer pa je pred njim povsodi mir.

In tako je tudi prav. Če se hoče narod poučiti, kako mora složno odbijati vse sovražnike domovine, potem je vendar neobhodno potrebno, da so voditelji naroda složni.

V vseh skupščinah se napravlja razen domačih krajevnih zadev pred vsem o samostalnih financah, o državljanskih pravicah, o hrvatskem jeziku kot edinem postavnem na Hrvaškem.

O vojaških zadevah se je do zdaj razpravljalo samo v eni skupščini, ker oblasti niso dovolile o tem do zdaj nobene razprave. Zares čudne oblasti so to; Mažar sme glede vojske razpravljati, kolikor ga je volja, a dinastiji tako zvesti Hrvati ne bi smeli o vojski še spregovoriti.

In vendar se to vprašanje tiče ravno tako hrvatskega naroda, kakor mažarskega. Celo večje pravo imajo Hrvati razpravljati o vojski, ker jim preti nevarnost, da jim bodo Mažari vsilje-

vali mažarsčino v vojsko, če se jim izpolnijo njihove zahteve.

In še le zdaj, ko je sama županijska skupščina modruškoreške županije vzdignila svoj glas za hrvatski jezik v vojski, so popustile oblasti ter dovolile razprave o tem predmetu na narodnih skupščinah.

V onih krajih, kjer živi hrvatski narod pomešan s srbskim, se razpravlja seveda tudi o slogi med obema narodoma, prav za prav enim in istim narodom dveh veroizpovedanj.

Saj se ta narod sam ni nikdar delil na dva naroda niti se ne deli zdaj.

To delitev je provzročila le tako zvana inteligenca.

Narod ene in druge veroizpovedi se je smatral in zval od nekaj hrvatski.

Prav veselo znamenje na teh skupščinah v teh krajih je to, da se povsodi ta sloga pokazuje tudi v djanju in ne samo v besedah. Nadejati se je, da bo narod pri bodočih volitvah složno glasoval za opozicijskega kandidata in da ne bodo Srbi s svojim glasovanjem tudi naprej odločevali na Mažarone.

Ta skupščinski pokret pa zdaj ne sme prenehati. Domoljubi morajo delo nadaljevati neprenehoma do bodočih volitev. Nadomestiti je treba zdaj to, kar se je zanemarilo skozi celih trideset let.

Narod je potreben poduka, a veselje je le gledati, kako je narod zadovoljen po takih skupščinah.

Khuenovščina je zatrla v narodu vsako svobodno gibanje, in vsako samostalno mišljenje. Vsem oblastim je bila glavna naloga zatreti vsak pokret, ki je šel za tem, da se narod osvosti ter tako začne zahtevati svoje pravice. Še zdaj se najdejo taki predstojniki, ki so navdahnjeni Khuenovščine, ter zadržujejo po mogočnosti ta najnovejši pokret.

Posebno v Zagorju pod upravo poznatega varaždinskega velikega župana Zihya se vsi

predstojniki branijo takih skupščin ter jih tudi ne dovoljujejo, češ, da so za ta kraj nevarne, ker se je narod od zadnjih nemirov komaj malo pomiril.

Toda na krivem potu so ti mažaronski predstojniki.

Kaj jim ni znano, da se je bil narod vzdignil na odpor ravno radi tega, ker mu vlada Khuenova ni dovolila zborovati?

Narod zahteva svoje pravice, pa je nade, da jo bode tudi dobil in potem nastane živ pokret tudi v Zagorju.

Drugi predstojniki pa so našli drugo zapreko. Po najnovšem zakonu o posevečevanju nedelj, se ne smejo po njihovih nazorih sklicevati skupščine na nedelje in praznike, nego le na delavnike.

Razume se, da tem predstojnikom sicer posevečevanje nedelj še mar ni.

Narod se pa kljub tej prepovedi zbira v delavnikih k skupščinam še v večjem številu, ko se je mislilo. Vse zvijače mažaronskih oblasti ne pomagajo nič. Narod zahteva svoje pravice, katerih se ne da vzeti. Le pod tiransko vlado kakoršna je bila Khuenova, se je dalo vse potlačiti, zdaj to ni več mogoče, ker se vendar pri centralni vladi spoštuje postava. Predstojnikom je seveda žal, da pada zdaj njihova bivša neomejena moč v narodu, pa se maščujejo, kjer se še morejo na razne načine, kakor oni predstojnik v Karlovcu, ki je kaznoval kaplana Petrakovića radi njegovega govora na skupščini v Dugojevcih.

Ta govornik je opisal delovanje mažaronskih uradnikov tako, kakor so zaslužili, zato je plačal 20 kron kazni. Povedal je pa vse o teh mamelukih, da jih narod še bolj spozna.

Mažaronstvo gubi svojo moč, narod ga izpodriva na vseh straneh, in ako Bog da, pri prihodnjih volitvah mora biti popolnoma strto.

„Tri fare“ pri Metliki.

„Bodi pozdravljena Marija trifarska!“

Tako prepevaje so in bodo prihajale trumoma od vseh strani vinorodne Belokrajine in sosedne Hrvatske božjepotniki k „Trem farah“ pri Metliki, da ondi počaste svojo nebeško mater Marijo. Vsako leto se namreč vrši pri Treh farah na prvo in drugo nedeljo po svetem Jerneju velik romarski shod, katerega se vdeleži na tisoče ljudstva tam izpod Karlovca in Severina, od Vinice do Semiča, od žumberških bregov in onstran Gorjancev v najrazličnejših narodnih nošah. Res, pravi belokranjski praznik sta ta dva shoda vsako leto.

Da bi pa nekoliko seznanili tudi izvenbelokranjce o staroslavni „Treh farah“, smo zapisali naslednje vrstice.

„Tri fare“ leže na vzhodni strani od Metlike pri vasi, imenovani Rosalnice. Od Metlike so oddaljene kakih slabih dvajset minut pešpoti. Tudi prijazna cesta se vije tja iz Metlike mimo polja in travnikov, ležečih ob Kolpi. Čemu se imenuje ta Marijina božja pot ravno „Tri fare“, se natanko menda ne vé. Splošna misel je in tudi Valvazor je tega mnenja, da od tod, ker

stoje — kar je nekaj nenavadnega — tri cerkve ena poleg druge, pa vendar ne v ravni vrsti.

Zgodovina omenja ta kraj že jako zgodaj. Ko se je naselil red templjarjev na Kranjskem v sredini 12. stoletja, je imel že posestva v Metliki, med katere je spadala tudi sedanja božja pot „Tri fare“. Tudi nemški viteški red je imel že rano v tej okolici svoja posestva. Povestnica pravi, da se je naselil okolu l. 1223. v Metliki. Valvazor pravi, da so sezidali templarji te tri cerkve in da so se ob njegovem času imenovale „Tempel-Herzen-Kirchen“ in pripomni, da so se sledovi drugih poslopij, sezidanih od templarjev, še ob njegovem času zadostno videli. Tudi frančiškani so imeli pri „Treh farah“ svoj samostan.

Odkar pa je pri Nikopolju turski sultan Bajesid premagal ogerskega kralja Sigmunda leta 1396., je trpela metliška okolica sila dosti pred Turki. Še to leto so namreč krvoločni Turki prvič pridrli v slovenske pokrajine. Od takrat so se ponavljali vedni napadi na tukajšnjo prebivalstvo.

Tako so l. 1469. prihruli dvakrat na Kranjsko, katere je vodil stari turski paša Vejeh Beg. O Binkoštih je pridrl čez Uno in Kolpo z 10.000 vojaki pred Metliko. Opustošil je vso okolico in razdejal ob ti priliki tudi frančiškanski samostan pri „Treh farah“. Frančiškani so zgradili potem

v Rudolfovem nov samostan. Od tega časa pa nam zgodovina ne poroča več o kakšnem redu pri „Treh farah“, pač pa so razne pripovedke, razširjene med narodom o puščavnikih, ki so prihajali k „Trem farah“ ter ondi živeli.

Vse tri cerkve, ki se nahajajo sedaj pri „Treh farah“ imajo prezbiterij zidan v gotskem slogu. Ladje pa so tekom časa popolnoma izgubile vsled raznih prezidav in popraviljanja svoj prvotni značaj. Največja je zgornja cerkev, v kateri se nahajajo tudi orglje. Imajo miloprijeten glas. Napravil jih je orgljar Eisel v 17. stoletju. Najmanjša je srednja, katera ima prizidan stolp in pred njim lopo, dočim ste ostali dve cerkvi brez zvonika. Ti dve cerkvi ste bili leta 1840. od tedanjega metliškega dekana Vincenca Vovka, ki je bil, mimogrede omenjeno, izvrsten arhitekt, na novo obokani. Gornja cerkev je bila tudi leta 1842. od slikarja in podobarja Jožefa Egartnerja iz Kranja lično in okusno vsa prenovljena.

Veliki oltar te cerkve diči podoba Matere božje sedem žalosti v tronu. Prednja slika zaprtega trona, podoba žalostne Matere božje, je pa delo znamenitega slikarja, staraga Lajerja iz Kranja. V tej cerkvi ste tudi dve rakvi: ena je sredi cerkve, druga se pa nahaja pod velikim

Shod slovenskih zaupnikov v Celovcu.

Na poziv katoliško-političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem se je v sredo dne 25. novembra zbralo v Celovcu dokaj častno in veliko število zaupnih mož iz vseh krajev naše slovenske Koroške. Prišli so v ne navadno velikem številu tako zastopniki našega kmetijskega, kakor raznih drugih stanov, da se posvetujejo o našem narodnem stanju kakor o pripomočkih, kako zboljšati žalostne naše narodne in politične razmere.

Imenom slovenskega političnega društva je shodu predsedoval gospod Gregor Einspieler, ki je došle zborovalce pozdravil z iskrenimi besedami in kratko označil namen posvetovanja.

Deželni poslanec, g. Fr. Grafenauer, govori o našem političnem in narodnem položaju, ki je žalosten, a obupen ni. Kriva našim razmeram je deloma naša velika popustljivost, deloma hudi pritisk od nasprotne strani. Zdi se, kakor da so nemški nacionalsci zadnji čas postali vsi divji, prav brez vsega razuma. Vsakega dolžnost je, da brani svoje življenje, naša dolžnost je za to, da branimo tudi svoje narodno življenje. Govornik nato opisuje dogodke zadnjega časa, kaže na početje nasprotnikov v deželni zboru in pri naših sodiščih, kjer oni, ki bi imeli čuvati postavo, delajo na to, da bi vzeli slovensčini še zadnje pravice in jo izbacili iz naših sodišč. Zoper to se treba braniti z vso odločnostjo, z vsemi močmi. Konečno predlaga in utemeljuje sledečo resolucijo:

Shod slovenskih zaupnikov zbran dne 25. novembra 1903 v Celovcu z največjo ogorčenostjo in najodločneje protestuje zoper nečuvstvo od zgoraj zaukazano kršenje ustavno zajamčene ravnopravnosti slovenskega jezika na c. kr. sodiščih na Koroškem, društvo obžaluje pasivnost visoke justične uprave, ki v kljub opetovanim pritožbam še ni naša poguma, samosilnemu postopanju nemškonacionalnega uradništva napraviti konec; društvo odločno zahteva, da se takoj in nemudoma glede jezikovnega vprašanja na koroških sodiščih napravi red, slovenskemu jeziku vrnejo v polni in neprikrajšani meri njegove stare pravice, in da se jezikovno vprašanje sploh tako uredi, in na vseh, tudi za slovensko prebivalstvo dežele namenjenih uradih ustvari take razmere, da bo Slovincu, ne da bi se gledalo na to, ali zna tudi drugi deželni jezik t. j. nemški jezik, mogoče, pravico in moč javnih oblastev iskati in tudi doseči v njegovem materinem, slovenskem jeziku.

Resolucija se je soglasno in z odobravanjem sprejela, od navzočih podpisala in odposlala na Dunaj.

oltarjem. Prva je precej prostorna; vanjo vodijo kamenite stopnjice. V nji se še vidijo na deskah že razpadlih rakev napis in letnice iz 17. stoletja.

Druga ali srednja cerkev je najmanjša od vseh treh. Njen spodnji del je okroglo obokan in poslikan s prav živimi barvami od pokojnega slikarja Jurija Tavčarja iz Idrije. Oltar predstavlja sliko ranjenega Jezusa (Ecce homo). Tudi se nahaja v ti cerkvi v spodnjem delu sredi pod obokom izvrstna lesena podoba v svilnati opravi Materje božje sedem žalosti z mrtvim Jezusom na kolenih. Prej je stala ta podoba v zgornji cerkvi. Vsled pomanjkanja prostora je prenešana v to cerkev.

Pri cerkvenih obhodih in shodih so prej nosile ženske to podobo slovesno okoli z gorečimi svečami v rokah.

Spodnja cerkev pa sedaj ni še dodelana v svoji notranjščini. Bila je namreč od strele udarjena zgorela pred kakimi sedemdeseti leti. Ta cerkev je razdeljena v tri ladije. Šestero zidanih stebrov loči eno ladijo od druge. Predno je zgorela, je imela raven lesen strop, sedaj je pa tudi obokana. O tej cerkvi je pravljica, da je sem prenešana iz Turškega po noči in da je pri prenašanju ostal njen prag — katerega res ni imela prej — v bližnjem mestnem logu. Druga prav-

Šolsko vprašanje.

Č. g. župnik Mat. Ražun kot poročevalec: Gotovo so vam znane besede sv. Očeta Leona XIII. blagega spomina, da „šola je bojišče, na katerem se mora odločiti, bode-li naša bodočnost krščanska ali pa poganska.“ — Da, pritrditi moramo tem besedam, ker vpliv današnje šole je velikansk, šola je moč, ki s silo prodira v ljudstvo s svojim vplivom tako v slabo, kakor dobro stran — ne le v verskem, marveč tudi v narodnem oziru, tako da za vsem opravičeno trdim: šola je bojišče, na katerem se bode odločilo, ali ostanemo Slovenci še Slovenci ali pa se potujčimo, ali slovenski narod še ostane ali pa pogine!

Dragi rojaki! Nepotrebno se mi zdi tukaj dokazovati resničnost te trditve. Koroški Slovenec ve, da je to resnica, ki dan za dnevom vedno hujše čuti moreče rane brezvestnega nasilstva, s katerim naše zdajne šole more narod slovenski. Zato bi dokazi bili odveč — le par spominov iz našega narodnega življenja mi dovolite.

Velikansko je grobišče slovenskih grobov po nekdanj čisto slovenski deželi koroški. In to grobišče se razširja od dne do dne; brez števila grobokopov dela jame noč in dan, jame, grobi, v katere zasipajo kos slovenskega rodu za kosom. Med vsemi grobokopi našimi pa je najdelavnejši — šola! — ker nam ne pokvarja le posameznike, ampak cel narod, ker nam ne odtuja le poedincev, ampak nam ugonablja in pohujšuje cele rodbine in občine.

Prašam, odkod pa pride dejstvo posebno med nami koroškimi Slovenci žalibog tako pogosto dejstvo, da: oče in mati sta Slovence, oče morebiti znan kot narodnjak, otroci pa so najhujši nemčurji, ki se slovenske besede ne le sramujejo, marveč jo še sovražijo in preganjajo? Od kot to? Glejte, dokler so otroci še doma, dokler še ne hodijo v šolo, govorijo samo slovenski, da bi je bilo tega sram, jim še na misel ne pride. Kakor hitro pa začnejo v šolo hoditi, je vse drugače: slovenščina postane grda, nemščina pa nad vse imenitna, ali kakor je pred par leti rekel neki okrajni šolski nadzornik na spodnjem Koroškem: „Deutsch ist nobel, deutsch ist schön — windisch ist bäurisch, ist schiech.“

Kaj čuda, če otroku začne mrzeti ona grda ali prav za prav ogrdena slovenščina in da mu dopada le toliko pohvaljena in povzdignjena nemščina. — Ali ni temu tako? Poglejte okrog sebe po svoji občini, in pritrdili mi bodete, da res, tako je! Hočete zato dokazov? hočete imen? Glejte tu pred vami stoji jedna taka priča, jaz, ki vam tukaj govorim. Kakor bi bilo šele danes tako živo se spominjam dogodka, ki ga vam povem sedaj; še kraj bi vam mogel pokazati, kje se je to zgodilo.

Bilo je to na potu grede iz šole. Jaz in še eden fant iz iste vasi sva se pogovarjala o slo-

venskem in nemškem jeziku. Konec najinega pogovora je bil, da sva segla v roke in da sva si obljubila, kakor hitro bodeva znala le nekaj nemški, da niti besede ne govoriva več slovenski! Tako uči šola otroke zaničevati svoj materni jezik!

Njeno delo pa je za naš rod še pogubnejše vsled tega, ker naša šola vzgaja skoraj same breznačajneže, ljudi ki ne vedo, ali so tič ali miš, ljudi, ki hočejo biti vse, v resnici pa niso prav ničesar.

Dragi rojaki! Kdo ne bi vedel in ne bi bil prepričan, da ravno radi tega, ker imamo med ljudstvom tako malo trdnih značajev, tako malo trdnih stebrov, da ravno radi tega gre pri nas vse tako slabo. Mož nimamo, na katere bi se mogli zanesti. Mož nimamo, ki bi imeli svoje trdno, svoje neomahljivo prepričanje — ali prav za prav: le malo in premalo takih mož imamo. Kjer pa ni zadosti trdnih stebrov, tam se splotje maje in se lahko podre. Značajev pa nimamo zato, ker nam jih naša šola ne le ne vzgaja, ampak nam še te, ki bi se sami vzgojili pokvari in uniči. — V tem tiči po mojih mislih največja škoda za naš narod in največja zapreka našega napredka.

Vem, da so mnogi rodoljubi drugega mnenja. Nekateri pravijo: glavni vzrok, da nam gre tako narobe, je siromaštvo slovenskega ljudstva. Kmet siromak, v dolgovih, odvisen dostikrat od naših najhujših nasprotnikov, to nas tlači.

„Distinguo“, bi rekel latinec, pritrdim, deloma ne pritrdim, pravim jaz. V kolikor so naši ljudje gmotno odvisni od nasprotnikov, v toliko je gmotna beda ali ovira naš naroden napredek. Tukaj je treba pomagati s posojilnicami. Da bi pa bolj slabo gmotno stanje našega ljudstva, ali recimo: da bi pa le siromaštvo našega ljudstva bilo vzrok, zakaj je tako malo narodno in narodno-nebrižno, temu oporekam.

Narodna zavest, narodno prepričanje sloni na trdnem, dobrem značaju in je nekaka čednost; čednost pa rada bolj uspeva tam, kjer ni preveč mamonovega blagostanja. Vprašam: kje pa imamo več narodnih odpadnikov, ali med bogatimi ali med reveži? Ali nimamo med res revnimi Čiči najlepše priče narodne požrtvovalnosti?

Drugi menijo: narodnost smo premalo podarjali, zato nazadujemo. Tudi ta vzrok zaničujem. Nisem bil še na nobenem shodu na Koroškem, na katerem bi vsaj eden govornik ne zagovarjal in povdarjal narodnosti — in nisem še govoril na nobenem shodu, na katerem bi ne nauduševal za narodnost. V tem oziru pač nismo zanemarjali svoje dolžnosti niti na naših shodih niti v našem „Miru“ — in tukaj ne morem iskati glavnega vzroka, da nam ne gre naprej.

Jaz, gospoda moja, vidim vzrok, glavni vzrok naše misere čisto kje drugje. „Ljudstvo

ljica pa pripoveduje, da je odpadel prag v Kolpo za spomin in se je neki tam dalje časa videl.

Pri teh treh cerkvah, ki je drugače vse mirno in tiho in človeka nekako otožnega napravijo ob premišljevanju nekdanje slave in bojov, ki so se v tej planjavi dogajali, je prvo in drugo nedeljo po sv. Jerneju zopet vse polno življenja. Stari znanci-romarji si stiskajo roke in pripovedujejo, odkar se niso videli, dogodke iz svojega življenja. V cerkvi si očisti vsako leto svojo vest na tisoče vernikov in vnovič priporočajo Materi božji sebe in ostale domače. Ko pa minejo slovesne pete litanije proti mraku, tedaj si izbere vsaka vas svoj prostor in iz tisoč grl zadoni slava Mariji v prelepih pesmih, ki veličastno odmevajo čez šir in plan. In ko razgrne mrak svoja krila in se zalesketajo svetle zvezdice na večernem nebu, tedaj ponehavajo glasovi, saj zvezdice tako mirne na nebu druga poleg druge opominjajo božjepotnike k počitku. Komaj pa se začne daniti, je že vse zopet na nogah in nove trume romarjev prihajajo vedno. Prodajalci podob in slaščic vstajajo zaspano izpod svojih šotorov, jih dvigajo kvišku in razpolagajo svoje stvari. Tudi gostilničarji, katerih je kakih dvajset, pripravljajo razne jedi za zajutrek.

Ob šestih jutraj je nato služba božja. Naj-

prvo ste dve pridigi; ena je v gornji cerkvi, druga na prostem. Ravno tako je tudi pri drugi slovesni službi božji ob desetih. Po končanih pridigah ste slovesni sveti maši v cerkvi. Ko pa mine dopoldanska služba božja, je vse veselo in živahno po raznih gostilničarskih prostorih. Najživahneje je seveda na trati, kjer vrte in pečejo Vivodinci vsako leto do 120 jancev in kriče v enomer ti „pečenarji“ na vse grlo: „Vruče, vruče! Pečenko, pečenko!“ Dasiravno kriči in viče vse navprek in je podobno to kričanje velikemu sejmu ali babilonski zmešnjavi, ni vendar nobenih izgredov. Vse je mirno in nobenega poboja ni, kakor se drugod dogajajo ob takih prilikah pri taki množici ljudstva.

Romarji, okrepčavši se nekoliko za pot in priporočivši se še enkrat v cerkvi žalostni Materi božji, se vračajo nato, prepevaje Marijine pesmi, proti svojemu domu. Prešinja jih pa misel, da se snidejo zopet drugo leto.

Popoludne ob 3. uri so slovesne litanije; Gospode iz Metlike in drugih okoličanskih krajev pride vse polno popoludne, da se pokrepčajo s pristnim vinom. Nekateri prinesejo s seboj tudi dobre prigrizljeje. Da se ne manjka pa tudi kaj takih, ki so pri „Treh farah“ bolj Bogu na poti, kakor pa da so na božji poti, mi ni menda treba še posebe povdarjati.

nas ne razume" — mi je pred par dnevi pisal prijatelj. Res, ljudstvo nas ne razume — pa zakaj ne? Ker ni zadostno poučeno!

Dragi rojaki, prijatelji ljudstva slovenskega! verjemite mi: pouka nam manjka, pouka in zopet pouka.

Ljudstvo mora vedeti, zakaj se gre! Ljudstvo mora razumeti, mora zastopiti, kaj Slovenci hočemo in zakaj Slovenci to hočemo... Zato potreba pouka in zopet pouka!

Pouk ljudstva se začneja v ljudski šoli, tam je podlaga vsakemu poznejšemu uspešnemu pouku. Če je ta pouk slab, napačen, če je tedaj podlaga za nič, je vsako poznejše delo težavnejše, dostikrat brezvspešno. Zato mora ljudska šola biti taka, da res poučuje, da prav poučuje. Napačno poučevanje ne velja, še manj pa veljajo napačni nauki.

Zdajna ljudska šola ljudi ne poučuje, marveč ga trapi, ga naravnost dela nevednega. Proč ž njo — na njeno mesto naj pride prava, res ljudska šola — šola ljudstvu v pouk in vzgojo. Napnimo vse moči, da jo dobimo, storimo vse, kar moremo, storimo to takoj, dokler še ni vse zamujeno! Vedimo, da: šola je bojišče, na katerem se bode odločilo, ali ostanemo Slovenci še Slovenci, ali pa se potujčimo!

Govornik je na to razložil posamezne točke šolskega programa, ki se bo po strokovnjakih še natančneje določil, in ga potem objavimo, kakor tudi nekaj posameznostij iz obširnega razgovora, v kateri so posegli gg. Einspieler, Kogelnik, Grafenauer, Mikuluš, Podgorc in Ražun.

G. dr. Brejc nato predloži sledeči

Narodno-politični program.

I.

Trajno osiguranje našega narodnega obstoja pričakujemo le od dejanske izvršitve načel o avtonomiji narodov. Stremiti nam je tedaj po čim ožjih narodno-kulturnih in gospodarskih zvezah s sosednimi slovenskimi deželami, da tako razmere in duhove pripravimo na ustanovno združitev slovenske Koroške z ostalimi slovenskimi deželami.

II.

V okviru sedaj obstoječe ustave pa zahtevamo:

1. popolno jezikovno ravnopravnost pri vseh uradih in oblastih, ki so po svojem delokrogu namenjena tudi za nas Slovence, in sicer ravnopravnost v tem smislu, da ima vsak Slovenec naj že zna nemški ali pa ne — pravico zahtevati, da se ž njim in pa za njega uraduje v njegovem jeziku; radi tega tudi zahtevamo, da se pri vseh teh uradih nastavi zadostno število uradnikov, ki so v besedi in pismu slovenščine popolnoma zmožni; jezikovna ravnopravnost značiti se mora na slovenskem in jezikovno mešanem ozemlju tudi v vseh javnih oblastvenih napisih, znamkih, pečatih itd.;

2. preosnovno volivne pravice za deželni in državni zbor v smislu enake volivne pravice t. j. da se odpravijo privilegiji veleposestva, trgovske in obrtne zbornice ter mest;

3. premembo volilnih okrajev za volitve v deželni in državni zbor v tem smislu, da se slovenski in jezikovno-mešani kraji ločijo od čisto nemških in v primerno število samostojnih volilnih okrajev združijo;

4. da se eno deželno-odborniško mesto prepusti Slovencem;

5. da se za namestnika deželnega glavarja v deželnem zboru imenuje Slovenca;

6. razdelitev deželnega šolskega sveta kakor tudi okr. šolskih svetov po narodnih oddelkih;

7. pri vseh Koroške se tičočih javnih ustanovah, korporacijah itd. pravično zastopstvo tudi slovenskega prebivalstva dežele.

III. Sredstva.

1. Politična društva, kojih naj se še dvoje ustanovi in sicer eno za okrajni glavarstvi Beljak in Šmoho, drugo za okrajni glavarstvi Velikovec in Volšberg;

2. vodstvo slovenskega naroda koroškega se poveri katoliško-političnemu in gospodarskemu društvu v Celovcu;

3. strogo in natančno po občinah ali farah izvedena organizacija zaupnikov;

4. v krepkem narodnem duhu urejevan političen list, ki naj posebno pozornost obrača tudi na naše šolstvo in gospodarsko življenje;

5. mladeniška, bralna in druga izobraževalna društva;

6. politični in poučni shodi;

7. narodni sklad.

G. dr. Brejc je v krepkem govoru kazal na naš sedanji položaj, kazal pa tudi na to, po kaki poti pridemo do zboljšanja naših razmer: le s složnim delovanjem po skupnem, premišljenem načrtu. In ta načrt govornik natančneje razloži, točko za točko. Posameznosti bodemo svojim bralcem razložili v posebnih člankih.

V živahno razpravo, ki se je sukala zlasti okrog točke: časništvo, so posegli gg.: Vospernik, Poljanec, Hochmüller, Mikuluš, Premru, Wutti, Podgorc, Legat in dr. Brejc.

O gospodarski organizaciji je poročal g. Podgorc, ki je kazal zlasti na tri potrebe: gospodarskega poduka, pomoči in združenja. Govor prinesemo v celoti.

Na predlog gosp. Poljanca izreče zbor posebno zahvalo in priznanje gg. Grafenauerju in dr. Brejcu.

Nato se shod zaključi. Naj neso udeleženci dobro misel o ponovljenem, krepkem narodnem delovanju v vse naše doline, da se povsod prične krepko delo za blagor in napredek našega slovenskega naroda na Koroškem.

Občinska seja v Idriji.

Dnevni red občinske seje dne 30. novembra 1903 bil je: prošnja za vsprejem v občinsko zvezo, proračun in prošnje za razširjenje električne razsvetljave.

Seja se je imela pričeti ob 6. uri, a naši napredni mestni očetje so bili menda nanjo pozabili. Le z veliko težavo so jih v pol ure toliko skupaj prignali, da je bila seja lahko sklepčna. Galerija je vedela povedati, da čakajo posebno na Kogovška, ker le če ga imajo pred očmi, so si svesti, da bodo zborovali pri električni svetlobi, ne pa v egiptovski temi, kakor so predzadnje nedeljo v čitalnici plesali.

Da je bil prvi razred prav slabo zastopan, se ob sebi ume. Ko bi bila zopet kaka resolucija za volivno reformo na dnevnem redu, tedaj bi že prišli ti delavski „prijatelji“ ter glasovali „za“. Julčetu se je pa galerija zamerila, ker ta pot ni hotel niti enega pogleda zanjo „špogati“. V čakalnici bilo je tudi jasno, in g. Štraus se je zadovoljno smejal, da se mu ta pot ni bilo treba zopet kregati z redarjem.

Malo pred 1/27. uro otvori župan sejo. Domovinska pravica se peterim strankam z 20 osebami podeli.

Proračun, pravi župan, je skoro jednak lanskem, samo nekatere malenkosti so se spremènile.

Ohranil pa si je dobro v spominu zahteve „surovega“ Knapa, in ne da bi ga bil kedo opomnil, zakaj se je lansko leto z vsemi štirimi upiral, prebral je točko za točko. Ker pa je že „Slovenec“ proračun razpravljaj, omenil bom le točke, o katerih se je debatiralo.

Tako se je 3. točka dnevnega reda priklopila k postavku za razsvetljavo, katero so pisмено prosila predmestja: Grapa za gozdarsko šolo, Bront, Zemlja in Riže; za Kurji vrh jo je prosil odbornik Knap in za Leopoldovo predmestje pa Kaučič.

Prošnja posestnikov iz Zemlje ni bila županu nič po volji, ker so ti v prošnji povedali, da plačujejo tudi naklade za razsvetljavo ter radi tega zahtevajo par svetilk.

Galerija: Za Franc šahtom jo tudi nimamo.

Župan: Galerija naj molči. Tja sem bil že poslal delavce, a so jih spodili. — Žal, da se je res to tudi zgodilo. A tega niso krivi posestniki, ki razsvetljave potrebujejo, ampak človek, kateremu se sveti krog in krog hiše, da še celo v stanovanje, ta ni pustil postaviti droga v svoj vrt, na katerem naj bi bile napete žice. Sedaj pa so se tudi s tem že sporazumeli.

Kogovšek: Jaz ne morem nobenih svetilk več oddati. Slišal pa sem že več pritožb, ker se luči že ob 4. uri ugasnejo, ko hodijo ljudje ravno v cerkev in na šiht: Pustim jih lahko delj časa goreti, seveda proti odškodnini.

Tu pride v razpravo zopet luč pri zadruzi. Res čudno je, da se je potreba ravno za to svetilko tako boriti. Sam g. župan ji je pripoznal potrebo, občinski odbor jo je dovolil in v zadnjem proračunu se je tudi za to potrebna svota dovolila, a dotični kraj še vedno ni razsvetljen. Mogoče na to „katoliško“ preveč vpliva ali pa misli g. župan, ker pusti luč pred gostilno goreti, da je povodenj v želodcu nevarnejša, kakor pa povodenj, ki divja okrog zadruga.

Župan: Pozitivno vem, da gori celo noč.

Galerija: Ni res, ni še gorela!

Župan: Galerija naj molči, sicer zaključim sejo. Govoril sem z monterji in ti so mi rekli, da gori.

Knap: V Kurjem vrhu smo neobhodno potrebni par svetilk.

Župan: Rekel sem, da počakajte, ker stvar še ni končana, saj vedno to govorite!

Knap: Ker nimamo luči, s samim „počakajte“ si nismo nič boljši.

Jazbar prosi za luč od nove bolnišnice.

Župan: Jaz nimam nič proti temu, da se vsi kraji razsvetle. Samo proračun odobrite. Zdaj sveti 106 svetilk.

Kaučič: Pa ne vedno.

Župan: Seveda se primeri, da ponekod ne goré, ker počí „siherunga“. To bi se pa imelo vedno naznaniti.

Kogovšek: Najbolje bi bilo, da bi eden celo noč okrog letal in gledal, kje ne gori. Več svetilk jaz ne morem oddati.

Galerija: Saj jih bodo ponekod odpovedali, ker so predrage.

Župan tu zopet odgovarja na prošnjo predmestja Zemlja. Pravi: Ti so tako oddaljeni, ne plačujejo toliko doklad, pa zahtevajo razsvetljavo. Ko bi se hoteli na doklade ozirati ter primerjati n. pr. g. Golija, koliko luč bi morali potem dati g. Goliju.

Rejc: Jaz bi prav rad plačeval večje doklade, samo da bi imel le večje premoženje.

Čibej: Rudarji smo prvi davkoplačevalci; kar plača rudnik, plačamo mi, kar plača trgovec, plačamo tudi le mi!

Župan: Torej le naredite proračun za kakih 15 svetilk.

Čibej: Koliko bodo stale: Potem še le dovolimo.

Župan: 15 svetilk stane 600 kron.

Kogovšek: Saj sem povedal, da jih ne morem več oddati. — Razlaga, koliko bi ga stala naprava, ko bi hotel preskrbeti več luči.

Župan: Za razsvetljavo naj se toraj dovoli 5400 kron. — Se odobri.

Goli: Koliko se plača pometačem?

Župan: Mesečno 40 kron. Ker pa cela parcela teh cest pripada erarju, mislim, naj bi te ceste tudi erar sam osnažil. Kar plačuje občina, plačuje po krivici. Če napravi erar kako pot, koj jo zavaruje z napisom: „Samo do preklica“. Občina je radi tega že nekoč tožila erar. A prvič je bila tožba odbita. Ko pa se je vložil rekurz, ni pa bilo župana zraven. In stvar je tako ostala. To ni pravično. Občina naj dá zopet vso stvar v roke kakemu odvetniku.

Goli: Da, tožba naj se ponovi. G. notar v začetku niti vedel ni vsled prevelike pazljivosti, za kaj se gre.

Župan predlaga, naj se celo to vprašanje prevzame v pretres.

Sprejeto.

Kogovšek omenja cesto pred pokopališčem, katera naj se razširi vsled prevelikega prometa.

Goli: Električna železnica naj gre zunaj ceste: Erar naj se k temu prisili, da to napravi, sicer se bodo pogosto nesreče zgodile.

Župan: Centralnemu odboru naj se naloži, da se cesta razširi.

Goli: Tam smo vedno v nevarnosti. Izven mosta in ceste naj se nabijejo koli in naj se napravi teren.

Kogovšek: Pardon! Posestniki naj napravijo na svoje strehe „Šnefangarje“, to je zelo potrebno.

Župan: Saj to je postava, a bojim se, ako dam ukaz, to napraviti, da nastane prepri.

Kogovšek: Potem je pa bolje, da jih en pad zasuje.

Župan: Tak ukaz dal bodem nabiti na občinsko desko.

(Opomba. Pravi škandal je res, da vsaj ob glavnih ulicah ni takih naprav. Tu se zopet posebno odlikuje erar.)

Reje: V proračunu pogrešam točke: za razširjenje vodovodov.

Župan: To bomo potem govorili — Pove, da g. Turk ni več zadovoljen z najemnino, katero mu plačuje občina za tržno lopo. Zato naj se mu zviša od 60 K na 240 K.

Goli: Za sedaj naj le ostane, o priliki pa si drugo preskrbimo.

Kaučič: Prosim, da ostane za reveže ravno ista podpora, kakor lani.

Župan: Lani je bilo pomotoma v proračun toliko dovoljenega. Ubožna blagajna ima že tako lepe dohodke.

Kaučič: Pa reveži vedno naraščajo.

Župan: Vsako leto preostane lepa svota, ki se ne porabi, radi tega je odpadla tudi podpora revnim solarjem, katero naj jim dovoli ubožna blagajna.

Kaučič: Za igrišče se je preveč dovolilo.

Župan: Za sedaj le pustimo, drugo leto pa tako odpade.

Goli: Otroci naj gredo v „Mehke doline“, ne pa v ono močvirje.

Reje: Torej, kaj je z vodovodom „za gradom“. Pred šestimi leti ste nam obljubili, da se takoj napravi, kakor hitro odbor dovoli. A do danes ga še nimamo.

Galerija: Počakajte novih volitev! Bodo že zopet obljubljali.

Župan: Vedno sem bil za ta vodovod, a ne vem odkod vodo dobiti.

Končno se določi za ta vodovod 3000 K.

Kaučič vpraša g. župana, kaj hoče vkreniti, ker je gozdni erar prepovedal poti po gozdih in nabavo peska.

Župan pravi, da ima to g. notar v rokah. Nato župan prebere dopis v „Slovenskem Listu“ z dne 10. avgusta 1903 o delavskih stanovanjih ter pravi, da bi ne bilo prenapačno, če se te dobre misli oklenemo.

Lapajne Val. predlaga, naj se to sprejme, ker imamo sedaj lepo priložnost erar izkoriščati. O tem se je prav mnogo razpravljalo. Slednjič se je vendar sprejel predlog, s katerim se zopet občinska doklada **poviša iz 50% na 100%**. Dohodki se s tem pomnože na 80.731 K.

Med raznimi predlogi govoril je Goli za požarno brambo.

Ko se je dovolila dvema provizijonistoma podpora za pot na Dunaj, da vročita Njega Velicanstvu prošnjo za zvišanje, oziroma urejenje pokojnin starih upokojencev, bila je seja zaključena.

„Slogin“ dom v Siseku.

Dobili smo naslednji oklic:

Obrtno radniško društvo „Sloga“ u Sisku, obratilo se molbom na vis. vladu za dozvolu sabiranja darova za društveni dom. Ovih dana stiglo je riešenje županijske oblasti u Zagrebu, kojim se dozvoljuje to sabiranje, pa se ovim putem uprava „Sloge“ obraća na sve prijatelje obrtno-radničkoga staleža, da priteku u pomoć ovom naprednom društvu, da dojde do svog ma i skromnog doma. Ovih dana razposlalo je društvo njekim svojim prijateljem sliedeću molbu:

„Obrtno radniško društvo „Sloga“ u Sisku širi već dvadeset godina luč prosvjete među hrvatskimi obrtnici i radnici, ono odpomaže svoje članove u bolesti i nevolji, ono je svojim članovom i otac i majka. Nije ni čudo, da u ovakovom društvu i sami članovi težu za vseobćim napredkom. Uz svoj posvećeni barjak posjeduje „Sloga“ svoju krasnu čitaonicu, knjižnicu sa preko 1000 knjiga, pjevački muški i mješoviti kao i tamburaški sbor, u obće sve, što jedno obrazovano društvo treba, osim prostori ja, gdje bi se to sve što bolje usavršavati moglo.

Medju „Slogaši“ nikla je krasna ideja, koju na žalost oni sami, radi siromaštva obrtnog

staleža, nisu kadri izvesti, a to je i svrha ovom listu, kojim se na Vaše Gospodstvo obraćamo.

„Svoja kućica, svoja slobodica“ jest krasna rečenica hrvatskog naroda, pa i „Sloga“, kao dio toga naroda, pomišlja na to, kako bi si podigla u gradu Sisku svoju kućicu, svoj „Slogin-dom“.

Izvedenjem ove misli bavi se „Sloga“ već pet godina pa je uvidila, da će ta misao bez pripomoći darežljivih ruku hrvatskih otačbenika jako kasno a možda i nikada oživotvorena biti.

Kroz pet godina postigla je zaklada za „Slogin dom“ do 2500 kruna, što ih najviše doprinesoše sami članovi, a upravo sada koraca „Sloga“ u svom životu najljepšom stazom, jer se broj članova pomnožio kao nikad prije, a društvene iznajmljene prostorije bile su uzane.

Upravni odbor „Sloge“ sa odborom za gradnju „Slogin doma“ uvidiv to sve, zaključio je, da se uvede blokovi za sabiranje darova i razpošilju svim poznatim hrvatskim rodoljubima, medju kojima ste i Vi naš dobar znanac, pak Vas umoljavamo, imajte dobrotu u prijateljskim krugovima iste u korist „Slogin doma“ razpačati.

Taj dom služiti će našem obrtnom podmladku kao uzor škole, gdje će uz predavanja starijih i vještijih ljudi imati svoju čitaonicu, svoju knjižnicu, u obće svoje ognjište na kojem će se razgrijavati za sve, što je liepo, dobro i koristno.

Uverjeni o zauzimanju Vašeg Gospodstva za sve liepo i dobro u narodu našem, čvrsto se nadamo, da će ova naša molba, kojom pred Vas dolazimo, uvažena biti, pa zahvaljujuć Vam već unaprej, pozoravljamo Vas sa društvenim geslom: „U slogi nam spas!“

Predsjednik:

Mijo Mugarić

Tajnik:

Martin Štromajer.

Hrvatski narod je već u mnogo prigoda svojim rodoljubnim društvima u pripomoć priskočio pa i „Sloga“ kao takovo se nada, da će jednom uz pomoć naroda, pod svoj krov doći.

Sve novine uljudno umoljavamo, da ovaj poziv u interesu našeg obrtog i radnog staleža preštampaju, a od strane „Sloge“ im hvala.

Poročila iz mest in trgov.

Iz Idrijske okolice. Tri shode smo imeli tu zadnje nedelje. Razpravljale so se razmere v naši deželi, posebno še odnošaji v deželnem zboru. Ljudstvo je izvedelo, kako se obraća denar, katerega plačuje na raznih davkih za deželne potrebe.

Shodi so bili nenavadno dobro obiskovani, malokateri volivec je ostal doma, posebno v Spodnji Idriji se je nabralo toliko možakov, da so bile štiri sobe natlačeno polne. Zanimivo je bilo opazovati ljudi, s kako pozornostjo so sledili govorniku, kako z vmes-klici pritrjevali, da ga razumejo, kake še po shodu debatirali o deželnih razmerah. Škoda, da niso slišali naši naprednjaki kritike slovenskega težaka! Morda prilično kaj markantnih potez zabeležimo, za sedaj naj zadostuje le par misli.

Mi se ponašamo, da smo Slovenci, da celo zavedni, napredni Slovenci! In vendar se še toliko ne zavedamo, da bi sami mogli našo malo deželo oskrbovati. Kaj nam pomaga ves napredek, ako moramo Nemce vprezati v gospodarski voz naše domovine? Odličien mož, ki srbsko zgodovino dobro pozna, je vskliknil; tužna nam majka! Kaj rod Brankovičev še ni izumrl, kaj se moramo Slovani še sedaj klati in tujca klicati na pomoć! Saj nas že tako obdajajo od vseh strani!

Da naši slovenski deželi zveza z Nemci nič ne škoduje, naj „Narod“ le še piše, a prepričal nas ne bo. V Idriji imajo predstojnika, ki ga sploh „obra“ ali rudarskega nadsvefnika imenujejo. Okoličani, ki imamo z rudnikom kaj opraviti, vemo, kako čast, oblast in veljavo ima ta odličnjak.

Na isto mesto se je vspel dr. Ferjančič. On je tudi nadsvetnik, dolgoleten parlamentarec, predsednik kluba narodno-naprednih Slovencev v deželnem zboru. Kot tak ima dolžnost zastopati svoj klub na zunaj, potegovati se odločno za njegovo veljavo in kviško dvigati prapor

narodno-napredne stranke. A kaj se zgodi? Nemški baron zakomandira in načelnik naših naprednih Slovencev se mora ponižno ukloniti, nasprotniki našega naroda zahtevajo in naprednjaki slovenski odložje svoje orožje. Kje je tu ona narodna zavest, na katero so naši sosedje tako ponosni, ista narodna zavest, za katero tolikrat pišejo liberalna glasila? Besede res vpijejo, a fakta ravno nasprotno govore. In še vedno se upajo trditi: zveza z Nemci slovenskemu narodu ni še nič škodovala. Kaj smo res že vse ideale izgubili? Naš narodni ponos naj nam nič ne velja!

Po drugih deželah stanujoči Slovenci so že tako v manjšini in ne morejo priti do svojih pravic. Na Kranjskem pa, kjer smo v ogromni večini, pa dajemo narodnemu nasprotniku vajeti v roke! Res tužna nam majka!

Učitelji so do sedaj agitirali med ljudstvom, da so jim katoliško-narodni poslanci zabranili povišanje plač. Na to zidajo sedaj naprednjaki, tega se veseli deželna vlada. Kako se bodo varali vsi trije skupaj!

Ljudstvo jim bode reklo, ako bodo res hoteli nasprotovati v tem oziru, kdo pa je bil nasproti zboljšanju plače idrijskim učiteljem? Kaj ne, katoliško-narodni poslanci? Če liberalci tem niso hoteli dati priboljška, ko radi tega ni bilo treba novih deželnih naklad, kako resno jim je zboljšati stanje učiteljstva na deželi. Za to namreč morajo še le iskati vira, iz katerega bodo zajemali ter polagali na učiteljsko mizo boljše hrano.

Če je bilo Hribarju in njegovi stranki res do tega, da bi se njegov predlog o zboljšanju učiteljske plače hitro pretresal v finančnem odseku ter razpravljaj v zbornici, zakaj ga niso takoj vzeli na dnevni red? Saj so imeli večino v finančnem odseku in referenta o tem, si že izbrali iz svoje srede. Zakaj so pa vse odložili, saj se temu niso upirali kat. nar. poslanci.

To sedaj kmet volivec dobro ve ter se ne bo dal izrabiti v kake strankarske namene, temveč bo pogumno zavrnil hujskajoče limanice v dostojne meje. — Ako so na Koroškem že dali 4. kurijo in jo na sosednjem Štajerskem letos dovolili, ni bil to zadostni migljaj kranjskim liberalcem? Naj sedaj iščejo sredstev, kako bi se iz te zagate rešili, naj le pošiljajo učitelje v bij — zastonj.

Shodi so volivcu še bolj odprli oči, da razume, ako mu prej čitajočemu časnik še ni bilo jasno. Kmet bo najpreje tirjal večje pravice pri oskrbovanju deželnega premoženja, preden bode privolil v večja bremena ter pripustil kar tja v en dan zvišati deželne davke.

Domače novice.

Slovensko dijaštvo za slovensko vseučilišče. Minolo soboto so priredili slovenski dijaki na Dunaju veliko demonstracijo pred vseučiliščem in državnozbornsko palačo. Ker zahtevajo Lahi tudi svojo univerzo, pridružili so se slovenskim dijakom i laški. Pred imenovanima poslopjema so klicali: „Ven z našimi univerzami! Vsi imamo enake pravice!“ Policija je dijake potisnila proč od parlamenta. Dijaki so šli nato na vseučilišče, kjer so peli narodne slovenske in laške pesmi. Mimo je prišel v istem trenutku oddelek bosanskih vojakov. Slovensko dijaštvo je vojake burno pozdravljalo s klici: „Slava slovanskim bratom!“ Policija je zopet nastopila. Dijaštvo se je spopadlo s policijo. Še le po daljšem trudu se je pomnoženi policiji posrečilo napraviti mir.

Koroških Slovencev deputacija na Dunaju.

Da pojasni naš položaj in vnebovpijoče krivice, ki se nam gode, na primernem mestu, se je podala takoj po zaupnem shodu dne 25. novembra posebna deputacija na Dunaj. Deputacija je obstala iz gg.: dr. Brejc, dr. Val. Janežič, posl. Grafenauer, župan Kobentar, župnik Ražun, posestnika Majer in Božič. Deputacija je prosila klub „Slovansko zvezo“ za posredovanje in podporo, ki je zagotovila deputaciji najkrepkejšo podporo. Deputacijo so vodili poslanci „Slovanske zveze“ Povše, dr. Ploj, Pogačnik in dr. Žitnik k načelnikom vseh slovanskih klubov: k načelnikom mladočeškega kluba Pacaku in

Stranskemu, k načelniku poljskega kluba Javorskemu in načelniku kluba poslancev češkega veleposestva Schwarzenbergu in Metalu. Vsi načelniki so obljubili svojo podporo. Dne 26. novembra ob pol 3. nri popoldne je deputacijo sprejel ministerski predsednik Koerber. Imenom deputacije je govoril deželni poslanec Grafenauer, ki je v daljšem govoru povdarjal, da Slovenci ne zahtevajo nič novega, ampak hočejo samo, da se zopet ustvarijo prejšnje razmere, ki so bile v veljavi še pred dvema mesecema, a so se preko noči spremenile po ukazu z višjega mesta. Grafenauer je pred Koerberjem povdarjal, da dr. Brejc ni noben agitator, kakor je Koerber trdil dne 25. novembra v državnem zboru, in da dr. Brejc stori le svojo dolžnost, kot slovenski odvetnik. Koerber je odgovoril, da mu o kakem ukazu z višjega mesta, ki bi premenil razmere, ni nič znanega. Ako so se razmere spremenile brez njegove vednosti, bo storil primerne korake. Videli bomo, koliko bodo obljube Koerberjeve tudi res izpolnjene. Pri avdijenci naše deputacije pred ministerskim predsednikom gospod dr. Brejc ni bil navzoč, ker ga je bil Koerber prejšnji dan v svojem govoru osebno napadel in žalil. Dr. Koerber pa je dal g. dr. Brejca še isti dan prositi, naj pride drugi dan k njemu. O tej priliki je ministerskemu predsedniku gosp. dr. Brejca osebno in natančno razložil zadnji jezikovni boj na Koroškem. Deputacija je na pristojnem mestu pojasnila tudi naše šolske razmere.

Bivši tajnik celjskega okrajnega zastopa Josip Kosem je bil pred porotnim sodiščem v Celju obsojen na pet let ječe, ker je poneveril pri okrajnem zastopu nad 40.000 K, od katerih še 25.000 K ni pokritih. Mi nočemo niti besedice reči v zagovor Josipa Kosema in smo tudi mnenja, da ne sme okraj niti vinarja škode trpeti radi tega poneverjenja, ampak nesramno vedenje nemških in nemčurskih časnikov moramo odločno zavrnuti. Ti sedaj s posebno slastjo povdarjajo, da je bil Slovenec. Nemci in nemškutarji morajo vedeti, da še nismo pozabili na njihovega tata in goljufa Mravljaka, ki odvaga dva Kosema in je neprimeroma več škode in žalosti naredil kot Kosem. In ta Mravljak je bil čislán od Nemcev, njih voditelj, a na tihem je kradel in goljufal. Pometajte pred svojim pragom!

Kdor bi rad kupil dobrega dolenjca, naj se pismeno obrne na g. Fr. Vrhovca, kapelana v Leskovcu pri Krškem. Ta bo vsakemu na zahtevanje drage volje poslal več steklenic vina za poskušnjo, kakršnega koli si kdo želi. Kdor se pa na omenjenega gospoda zanese, da mu bo izbral dobro vino, lahko tudi kar posodo pošlje na njegovo ime. Če pa misli kdo osebno priti vino kupovat, naj mu dan prihoda par dni prej sporoči. Sicer je v Leskovcu v eni sami kleti več kot sto vzorcev najrazličnejšega vina kupcem za poskušnjo na razpolago, vendar vino v mali posodi nikoli ni to kot v velikem sodu; zato bodo tistim, ki naznanijo dan prihoda, prinesli ljudje poskušnjo še tisti dan od soda, da ne bo treba kupcem po cele ure hoditi po slabih hribskih potih od hrama do hrama. Da bo poskušnja res taka, kot je vino v sodu, zato se garantira. — Kdor bi rad vino iz krškega okraja, kjer raste priznано najboljši dolenjec, ta naj to hitro stori, ker drugače bodo vino že poprodali, ker je letos vina veliko manj in veliko boljše ko lani. Največ vina se dobi le še pri manjših vinogradnikih, ker nobeden ne gre rad kupovat le par hektolitrov Bog ve kam v hribe. Zato pride večkrat kak tak mali vinogradnik s poskušnjo in s prošnjo: „Gospod, prosim Vas kot se Bog prosi: prodajte mi tole vino, ker drugače mi ga bo ne pol zastonj vzela in ta za interes, ker mu nimam po deset od sto s čim plačati.“ In take ljudske pijavke, vaške oderuhe, ima naš zaslepljeni Dolenjec še za svoje največje dobrotnike. Ker večkrat tak manjši vinogradnik ne more prodati vina, ga največkrat v domači vasi spijo na „bušenšanku“. In ko pride zima, ni ne vina ne denarja, pač pa kopica strganih in lačnih otrok, ki jih nima s čim obleči in ne jim kaj dati jesti. Kakšno je potem moralno življenje pri takih revežih, to lahko vsak sam ve, če le količkaj pozna lahkoživega Dolenjčka. Da bi tudi taki manjši vinogradniki boljše spra-

vili svoje vino v denar, temu bi opomogla edino le pametna, kraju primerna organizacija manjših vinogradnikov, — a kaj, ko je vse na svetu že organizirano, samo ubogi dolenjski vinogradnik še ni! Zanj se ne zmeni živa duša več. — Naj bi mu torej nekateri pomagali vsaj s tem, da bi mu pokupili vino!

100 gld. ali smrt. Grajščak Lenk na Raki je dobil pred kratkem pismo, v katerem neznanec zahteva, da mu pošlje na pošto Videm pod številko 1000 — 100 gld., ali pa ga čaka smrt. Stražniki so dolgo pazili, kdaj se kdo oglasi na Vidmu, toda to se ni hotelo zgoditi. Pretečeno sredo, ko je bil v Krškem sejm, pa pride neznanec na videmško pošto s vprašanjem, ali ni dospelo kako pismo pod številko 1000. Navzoči obč. tajnik se je peljal takoj k orožnikom, ki so neznanca aretirali.

Velik požar v Bohinjski Srednji vasi. Preteklo soboto okoli desete ure je nastal ogenj v Srednji vasi na sedaj na nepojasnen način. Predno so se ljudje prav zavedli, je bil že ves gornji del vasi v ognju. V veliko srečo je ta dan padlo dobro ped snega, ki je zaviral razvoj uničujočemu ognju. Domača požarna bramba je bila precej na mestu, nekaj časa pozneje je prihitela ona iz Bistrice, iz sosednih vasi so prišli skoro vsi možje pomagat. Zgorelo je 19 hiš, večinoma revnih posesnikov, izmed katerih je več ni bilo zavarovanih. Zgorelo jim je veliko prešičev, krav, ovac, žita in obleke. — Zimo imamo pred durmi, kaj bodo siromaki počeli? Na pomoč!

Zverinski ljudje. V Rigolnici pri Brežicah, tik na hrvatski meji ob okrajni cesti Brežice-Novimarof, sta služili pri veleposestniku Ivanu Gerjeviću sestri 17 letna Kata in 24 letna Bara Verbešič, doma iz Gorice na Hrvatskem. Zjutraj 24. novembra t. l. ob treh je opazil hlapec, ki je konje napajal, da sloni ob oknu, kjer sta imenovani dekli spali, lestva in da so železni križi iz okna iztrgani. Zbudil je gospodarja, da je šel gledat v spalnico deklet. Našel je obe brez zavestni v krvi v postelji. Obe ste imeli strašne rane na glavi in rokah, prizadejane po ročni sekiri. Bara je bila do petih popoldne brez zavestna. Kata je pripovedovala sodni komisiji, da jo je o polnoči vzbudilo zdihovanje sestre, kakor da jo kdo davi. Ko je hotela prižgati luč, jo je nekdo vdaril po roki s sekiro, potem pa še po glavi. Orožniki so našli na dvorišču klobuk enega napadalca ter poizvedeli, da so se napadalcu odpeljali proti Zagrebu z belim konjem. Vzete ni bilo nič, temuč se je izigrala krvava drama le zaradi ljubosumnosti. Zločincem so že na sledu blizu Zagreba.

Vabilo na Miklavžev večer, katerega priredi bralno in pevsko društvo „Maribor“ v nedeljo, dne 6. decembra 1903 v veliki dvorani „Narodnega doma“. I. Dva zeta. Veseloigra v enem dejanju. II. Sijajen nastop Miklavža, angelov, mefista, belcebuba, krampeža in drugih pošasti iz Hada. Obdarovanje otrok. Med posameznimi točkami svira veteranska godba mariborska. Začetek točno ob 8. uri. — Vstopnina: Sedeži v parterju od 1.—4. vrste po 60 kr., od 5.—8. vrste po 40 kr., in od 8.—16. vrste po 30 kr., stojišče v parterju 20 kr.; sedeži na galeriji 20 kr. in stojišča na galeriji 10 kr. Otroci pod 10 let so v spremstvu roditeljev vstopnine prosti, vendar nimajo pravice do sedežev. Vstopnice se dobe v nedeljo zvečer od pol 6. do pol 8. ure pri blagajni v „Narodnem domu“. Darila za obdarovanje otrok naj se blagovolijo oddati v nedeljo dopoldne pri slugi in zvečer pri blagajni. K obilni udeležbi vabi uljudno odbor.

Okolu sveta.

Protí Kóerberju. Dobro poučeni krogi trdijo, da nameravajo češki državnozborni poslanci stopiti v zvezo z italijanskimi ter skupno pobijati nemško hegemonijo. Do te misli da so prišli vsled sporazumljenja hrvatskih in italijanskih deželnozbornih poslancev v Dalmaciji. Čehi da bi namreč radi ustvarili nekako koalicio vseh nenemških strank proti germanizmu, kateri je postal, posebno pod Koerberjevo vlado, tako prepotenten, da malone odreka drugim narodnostim pravico do eksistence.

Predstojeća sprememba v poveljstvu vojne mornarice. Dunajski listi beležijo vest, da poveljnik avstrijske mornarice baron Spaun namerava odstopiti in stopiti v pokoj. Počakati da hoče le zaključka prihodnjega zasedanja delegacij, v katerem bode še zastopal svoj resort. Potem da prosi za umirovljenje in se baje misli nastaniti v Gorici, kjer da je že najel ali kupil neko vilo. Naslednikom baronu Spaunu in poveljnikom vojne mornarice je baje določen nadvojvoda Karol Štefan. Ker pa na najvišjem mestu ne žele, da bi se člen najvišje hiše pritegnil v parlamentarne boje, kar bi se zgodilo, ako bi nadvojvoda Karol Štefan moral v delegacijah zastopati zahteve vojne mornarice, nameravajo dosedanje naloge poveljstva vojne mornarice razdeliti tako, da nadvojvoda postane le vojaški poveljnik mornarice in se nastani v Pulju, dočim bo kateri visok mornarniški častnik vodil mornarniški oddelek na vojnem ministerstvu na Dunaju in temu bo pripadala naloga, da bode stvari mornarice zastopal v delegacijah. Bržkone bode to mesto podeljeno kontre-admiralu grofu Montecuccoli.

Sedanja vlada v Bolgarski. Odnosaji v Bolgarski niso povoljni. Tam je zavládala tista stranka, ki je hotela svoj čas upropastiti Bolgarsko. Danes so na vladi ljudje iz nekdanje Stambulove stranke žalostnega spomina. Ni dvoma, da uporabijo ti vsa sredstva nasproti svojim političnim nasprotnikom, Cankovistom, ki so danes, dasi mnogoštevilnejši, obnemogli. Ljudje, ki so danes na vladi, delajo s vso silo na to, da se čim prej izvede preiskava proti morilcem njihovega vodje, Stambulova. Ta preiskava pripomore bržkone v to, da se stanje v Bolgarski še bolj razruva nego je že danes. Že se je zastrupilo po sumničenju na škodo najuglednejih voditeljev poedinih strank, sosebno pa rusofilov. Izmišljajo se najrazličnejše stvari, samo da se škoduje nasprotnikom. Delovanje rusofilskega kabineta dr. Daneva pripisuje se nekaki zaroti, ki so jo Cankovisti pripravljali proti knezu. — Mej tem pa se doznava, da je te izmišljotine in vsa anonimna pisma pripravljajal mestni župan v Sredcu, Basmadžijev. Sedaj pa bi se hotelo zaplesti v to stvar tudi oficijelno Srbijo, češ, da je ona delala na to, da se Srbija in Bolgarska zedinijo po personalni uniji. „Večernja pošta“ zašla je daleč na svojem grdem delu neprijateljem Slovanstva v prilog. Ona trdi, da so Cankovisti vodili pogajanja s Srbi za eventualno odstranitev bolgarskega kneza. „Večernja pošta“ je donesla to vest že davno, ko je imel dr. Danev intimen razgovor s kraljem Aleksandrom in tedanjim srbskim ministrom Vujićem in v tem razgovoru da se je izrazil, kako da bolgarska vlada in stranka, ki so podpirale vlado Danevljevo, nimajo zaupanja v kneza Ferdinanda. Vse te stvari se trosijo v namen, da bi se kompromitiralo Cankoviste in da se Srbijo predstavlja kakor neprijateljico Bolgarske ter da tako ne pride do bolgarsko-srbskega sporazumljenja. Taki pojavi provzročajo skrb vsem prijateljem Slovanstva, ki se boje, da se s tem okoristijo slovanski sovražniki.

Rdeća pošast v Srbiji. Zarotniki se niso odnehali zasledovati svojih nasprotnikov. Tako niso mirovali poprej, dokler ni izgubil general Magdalenic, njihov največji nasprotnik, častniške službe. Odvzeta mu je namreč pravica, nositi častniško opravo. Po odkritju niške protizarote so mislili vsi, da je Magdalenic njen glavni voditelj. Radi gotovega vzroka pa ga država ni hotela aretovati. Sedaj pa po preteku nekoliko mesecev ga izbóčijo iz armade, ker zarotniki tako zahtevajo. Ni čudno, da se vsled tega njih nasprotniki vedno bolj razburjajo in da se vsak čas pričakuje očitnega boja med obema strankama. V tej smeri je karakteristično mneje, ki vlada v dvornih krogih. Pred kratkem je nekdo v pogovoru z dvorjanikom Petra I. omenil nevarnost, ki grozi vsled razburjenja med častniki. Na to mu je odgovoril dotični dvornik: „Nasprotnikov zarotnikov se ne bojimo. Bati se pa je, da bodo zarotniki, ako jih bodo nasprotniki še dalje izzivali, nastopili krvavo pot moritve. Že sedaj zarotniki obžalujejo, da niso v noči 11. junija pomorili še najmanj 200 oseb in bati se je, da zarotniki ne porabijo vsake bližje pri-

like, da popravijo to zamudo". Pričakovati je torej v Srbiji še važnih dogodkov.

O armadah. Med vojaškimi novinci v Nemčiji jih je 180 brez šolske omike, tako da pride na 1500 le eden „neolikaneec“. Od teh je bilo 16 Prusov, 4 Bavarci, 6 Bavarcev, toda noben Würtenberžan. Na Francoskem je med 1000 vojaških novincev 47 analfabetov, na Holandskem 2·4%, v Belgiji 10·1%, v Italiji 32·9%, v Rusiji 61·7%. Zelo slabo pa je stališče šolstva v Srbiji, ker je med vojaškimi novinci te dežele 79% analfabetov. Zanimiva je od berlinskega „Milit. Wochenblatt-a“ o avstrijski armadi izrečena hvala: „Pehoti je reglement od leta 1901 prešel v meso in kri. Vzorna pehotna četa je gališki konjeniški diviziji prideleni lovski bataljon. Konjeništvu je bilo kakor vedno vstrajno in delavno. Topništvo ima še vedno star materijal in staro organizacijo. Najbolje se da sodba o njem izraziti v stavku, da nikakor ne zasluži zane-marjanja, s katero je obdelujejo vodilni krogi avstro-ogerske vlade.“

Stavka kočijažev pred sodiščem. 30. m. m. se je pričela pred budimpeškimi sodiščem sodna obravnava proti 97 kočijažem, ki so v septembru t. l. bili aretovani pri demonstracijah. Razprava je trajala več dni.

Smrtna obsodba. Pred kraljevigradskim porotnim sodiščem se je pretečeno soboto zagovarjal poslovodja Herzog, ki je 30. septembra s sekuro ubil Genovefo Taucher in ji ukradel 200 mark. Morilca, čegar soproga je vsled strahu umrla, je sodišče obsodilo na smrt.

Morilec matere. 22. m. m. so našli v občini Bögellö 63 letno kmetico Nagy umorjeno v njenem stanovanju. Sumili so, da je ta čin izvršil njen sin Karol Nagy, kar je ta tudi priznal.

Orožniki pri Bretoncih. Na vladno povelje šlo je več oddelkov pomorskih orožnikov v kraje, v katerih je naseljeno bretonsko prebivalstvo, da se prepričajo, v katerem jeziku pripravljajo duhovniki otroke na prvo sveto obhajilo. Župniki so jim odkritosrčno povedali, da poučujejo one, ki razumejo francoski, v francoskem, one pa, ki govore le bretonsko, v bretonskem jeziku. Vprašanje je, bodo le ta poročila Combesu všeč ali ne, kajti njemu se čudno zdi, da bi se učenci poučevali v jeziku, ki ga umejo.

Stavka. Iz Bordeaux-a se poroča: 2000 stavkujočih je vdrlo na krov neke ladije, da prisili stavkujoče odložiti delo. Prišlo je do pretepa. Dve osebi, med njima neki policaj, ste ranjeni.

Slabe posledice branja slabih knjig. V Leicestru na Angleškem je slišal eden korarjev med korarsko mašo v zakristiji ropot. Tja prišedši, zapazi dva dečka, ki sta hitela prazniti žepe korarjev. Dočim mu je eden njiju vbežal, posrečilo se mu je drugega vjeti in prepeljati na policijo. Ker se je 16 letni deček branil povedati svoje ime, zapovedal je policijski načelnik enemu stražniku, naj mu preišče žepe. Ko se je ta približal dečku, potegnil je ta samokres in vstrelil na njega. To zmešnjavo porabivši, vstrelil je tudi na načelnika, toda ga ni zadel. Pri zločinecu so našli vse priprave za vlom. Deček je sin imenitnih starišev. To njegovo vedenje je posledica njegovega branja slabih romanov. Deček se bode moral zagovarjati radi tatvine in poskušenege umora dveh državnih uradnikov.

Bratomor. Iz Korneuburga se poroča: 26. m. m. je stal pred tukajšnjim porotnim sodiščem 21 letni Leopold Scharinger, radi umora svojega brata Ivana, katerega je 6. septembra v postelji s sekuro vbil, da bi se polastil njegove, 45 kron broječe gotovine. Konečno se je sam naznanil sodnji. Sodišče ga je obsodilo na smrt.

V cementu se zadušil. 23 letni delavec Rupert Niederberger je padel v skladišče cementne tovarne v Solnogradu ter se v cementu zadušil.

Velike nevihte. Iz Bordeaux se poroča, da je tam razgrajala 28. m. m. velika nevihta, ki je napravila mnogo škode. Istotako je napravila nevihta mnogo škode v mestu La Rochelle in okolici.

V kateri starosti se sme poročiti? Na Ogerskem sme mož z 18 leti z deklico 16 let stopiti v zakon. Na Španskem se sme 14 letni mladenič poročiti z 12letno mladenko, dočim

mora na Francoskem imeti „ona“ 15 in „on“ 18 let. Istotako kakor na Španskem, je tudi na Grškem in Portugalskem. Na Ruskem se zahteva pri mladeniču starost 18 let, pri deklici 15 let. V Švici moškim ni dovoljeno pred 18. letom in ženskam pred 17. letom se poročati.

Pri tatvini vstreljen. Moric Lenard, trgovec v Kakovi na Ogerskem, je slišal 28. m. m. po noči v svoji prodajalni sumljivo ropotanje. Vstal je in zagledal neko osebo, ki je prav naglo basala blago v vrečo. Nato je zagrabil trgovec samokres, vstrelil na tatu in ga tudi zadel. Ko so hišni prebivalci prihiteli v prodajalnico, so našli tatu že mrtvega. Kroglja mu je predrila srce. Toda kako je bilo začudenje ljudi, ko so spoznali v njem občinskega nočnega čuvaja, Toma Kostianu.

Amerikansko zdravilo za nemškega cesarja. Ko je predsednik Roosevelt zapuščal cerkev, stopil je k njemu mož, kateremu se je posrečilo prodreti vrste policajev ter mu oddal pismo, trdeč, da je v njem zdravilo za nemškega cesarja. Moža je prišla policija ter ni našla pri njem nobenega orožja. Pri zaslišanju se je branil v dolgih govorih.

Tatvina umetnine. „Piccolo“ poroča iz Florence, da je neznan tat ukradel v cerkvi San Ausono v Borgo San Lorenzo svetnikovo sliko, ki je bila cenjena na 30.000 lir. V Livorno pa je ukradel nekdo iz muzeja veliko zbirko novcev in odlikovanj.

Ljubavna drama. V Nagykanizsi je vstrelil 27 letni zidarski pomočnik Josip Miko svojo ljubico Terezijo Kiss in končno še samega sebe. Deklico so umirajočo prepeljali v bolnico. Čin je izvršil v sporazumljenju z deklico, ker sta živela v veliki bedi.

Pristno čebelno - voščene sveče

4 47-44

prodaja

Janko Šink, svečar v Kranju

kg po 5 K, poštine prosto.

18 x-23

••••• Ilustrovani ceniki na razpolago. •••••

Anton Belec

v Št. Vidu nad Ljubljano

izdeluje in priporoča

cerkvene svetilnice ali stalnice
iz kositarja, ali medenine in
iz tompaka

obhajilne svetilnice

pušice z zvončki

štedilna in železna ognjišča.

Prevzema

kritje streh in zvonikov.

Spominjajte se ljudskega sklada!

Vsaki gospodinji

je čestitati, ki glede na zdravje, prihranek in dobri okus uporablja Kathreiner-Kneippovo sladno kavo.

Vljudna prošnja: Pri kupovanju ne zahtevajte samo »sladne kave«, ampak izrečno vselej — Kathreinerjevo — Kneippovo sladno kavo in odjemajte jo le v izvornih zavojih, kakršnega kaže ta podoba.

